

Lietuvos paraplegikų asociacija

Veiklos metinė ataskaita

2022 metai

I dalis. BENDROJI INFORMACIJA

Lietuvos paraplegikų asociacija (toliau – ir LPA) nuo 1995 m. aktyviai veikia asmenų, judančių vežimėliais, teisių gynimo, jų atstovavimo ir įtraukties (dalyvumo), į visuomeninį gyvenimą įvairiose srityse. Veikla vykdoma Lietuvos Respublikos mastu.

Lietuvos paraplegikų asociacijos juridinio asmens kodas 191905185; buveinės adr.: Kauno r., Rykštynės k., Vieškelio g. 9; telefonas: +370 612 17923; elektroninis paštas: info@lpa.lt.

LPA 2020 m. spalio 14 d. Juridinių asmenų registre užregistruota kaip nevyriausybinė organizacija.

LPA vienasmenis valdymo organas – prezidentas Juozas Bernatavičius, o kolegialų valdymo organą – valdybą sudaro devyni nariai. Prezidentas ir valdyba ketverių metų kadencijai išrinkti 2020 m. rugsėjo 12 d. visuotiniame narių susirinkime; šis juridinis faktas 2020 m. spalio 14 d. įregistruotas Juridinių asmenų registre.

LPA narių skaičius 2021 m. pabaigoje – 406, o 2022 m. pabaigoje – 405. Pagal įstatus LPA jungia narius – fizinius asmenis iš visos Lietuvos ir, veikdama visos valstybės mastu, yra nacionalinė nevyriausybinė organizacija. Vienijamų fizinių narių skaičius pagal apskritis: Tauragės apskritis 13; Telšių apskritis 11; Alytaus apskritis 24; Klaipėdos apskritis 33; Marijampolės apskritis 28; Panevėžio apskritis 41; Šiaulių apskritis 38; Kauno apskritis 113; Utenos apskritis 11; Vilniaus apskritis 93.

Finansinių metų pabaigoje LPA darbo sutarčių pagrindu dirbančių darbuotojų skaičius – 8.

Įstatuose įtvirtintas LPA tikslas – atstovauti Lietuvoje gyvenantiems paralyžiuotiems po stuburo traumos, taip pat ir kitos fizinės negalios žmonėms, kurių pagrindinė judėjimo priemonė – neįgaliojo vežimėlis, ir padėti jiems integruotis į visuomenę; siekti palankesnių įstatymų darbo, aplinkos pritaikymo, buitiniams, kultūrinėms ir mokymosi sąlygoms gerinti; padėti sudaryti sąlygas reabilitaciniam gydymui, profesiniam persikvalifikavimui, darbo bei komercinei veiklai vystyti; sudaryti sąlygas neįgaliesiems žmonėms realizuoti savo gebėjimus.

Įgyvendindama savo tikslus LPA, be kita ko, padeda ginti narių ir kitų neįgalių žmonių teises bei interesus; organizuoja ir vykdo metodinę, psichologinę, medicininę, šviečiamąją ir juridinę pagalbą nariams ir kitiems negalios ištiktiesiems; vykdo įvairias programas ar/ir projektus; skatina ir remia neįgaliesiems palankių teisės aktų priėmimą ir keitimą; organizuoja seminarus ir kursus, įgyvendina kitas mokymo priemones; plėtoja tarptautinį bendradarbiavimą.

II dalis. 2022 M. LIETUVOS PARAPLEGIKŲ ASOCIACIJOS VYKDYTOS VEIKLOS

Dauguma LPA narių po nugaros smegenų pažeidimų, tačiau teisių gynimo ir kita veikla apima visus riboto judumo asmenis, o vykdomi projektai (veiklos) skirti ne tik ir ne tiek nariams. Atstovų dalyvavimas įvairių institucijų darbo grupėse ir posėdžiuose skirtas bendriems neįgaliųjų interesams. Kadangi neįgaliųjų teisių gynimo srities problematiką galima išreikšti vienu klausimu: kai vežimėliu judantis asmuo dėl netinkamo statinių pritaikymo negali patekti į įstaigą ar patiria diskriminaciją darbo santykiuose, ar – bet kokioje

kitoje srityje, tuomet jam reikalinga gydytojo pagalba, ar vis tik teisinis gynimas ir teisių turinio (teisinio reguliavimo) žinios.

LPA aktyviai dalyvauja ESCIF (Europos žmonių su nugaros smegenų pažeidimais federacija) veikloje ir atstovauja Lietuvos neįgaliuosius, kurie dėl nugaros smegenų pažeidimų juda vežimėliu.

LPA 2022 m. delegavo prezidentą J. Bernatavičių dalyvauti Vilniaus Universiteto ligoninės Santaros klinikos steigiamoje Pacientų taryboje.

LPA valdybos narys E. Grigonis 2022 m. tęsė darbą Neįgaliųjų reikalų taryboje.

LPA 2022 m. tęsė savo veiklą su Sveikatos apsaugos ministerijos Neįgaliųjų sveikatos priežiūros politikos grupe, kurioje svarstomi neįgaliesiems aktualūs sveikatos klausimai.

LPA atstovas 2022 m. tęsė darbą Techninės pagalbos neįgaliesiems centro prie SADM Ekspertų komisijos veikloje.

LPA atstovauta susitikimuose LR Seimo Žmogaus teisių ir Socialinių reikalų ir darbo komitetuose bei Neįgaliųjų teisių komisijoje, Vyriausybės kanceliarijoje, Neįgaliųjų reikalų departamente, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje, Sveikatos apsaugos ministerijoje, Susisiekimo ministerijoje, Transporto saugos administracijoje, LTG Link (Lietuvos geležinkeliai), Kultūros paveldo departamente. Kelti klausimai ir teikti argumentai dėl naujos redakcijos Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo; Memorandumo dėl švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigų ir paslaugų prieinamumo; Negalios nustatymo tobulinimo; Memorandumo dėl viešojo transporto prieinamumo įgyvendinimo; Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1371/2007 dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų įgyvendinimo (teikti siūlymai dėl vietų neįgaliųjų vežimėlių naudotojams vagonuose vagonų prieinamumo ir patekimo į juos); išryškintos problemos ir argumentuota dėl neigiamo Kultūros paveldo departamento vaidmens nekilnojamojo kultūros paveldo prieinamumo neįgaliesiems aspektu. Dalyvauta susitikimuose su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija būsto pritaikymo ir negalios reformos aptarimo klausimais.

LPA sukūrusi unikalią Lietuvoje vietą: „Landšafto terapijos ir rekreacijos centrą“ Monciškėse, Palangoje, kuriame įrengta infrastruktūra, pritaikyta vežimėliais judančių asmenų apsigyvenimui, seminarams, savarankiško gyvenimo pratyboms (mokymams) bei aktyvaus poilsio užsiėmimams.

Suorganizuotas mokomasis seminaras judėjimo negalia turintiems asmenims darbo santykių ir savarankiškos veiklos teisinio reguliavimo klausimams ir analizei. Vyko dviejų dienų kontaktinis seminaras LPA Landšafto terapijos ir rekreacijos centro konferencijų salėje. LPA atstovams iš Lietuvos regionų buvo pristatytas užimtumo prieinamumo užtikrinimo ir sąvokos „tinkamų sąlygų sudarymas“ turinys, grįstas Lietuvos ir tarptautinių institucijų nagrinėtų bylų jurisprudencija bei pristatyta atvejų analizė ir situacijų modeliavimas identifikuojant bet kokią galimą diskriminacijos riziką ir reikiamus taisomuosius veiksmus.

Su kūrybine agentūra Open Heads buvo parengti siužetai, laužant žmonių su negalia darbinio užimtumo srityje išsisknijusius stereotipus, kad neįgaliojo vežimėliais judantys asmenys gali dirbti išimtinai paprastus, nekvalifikuotus darbus. Patyrus traumą, gyvenimas dažniausiai subyra, tačiau galimybių ribos gali būti kasdien palengva trinamos. Retai būna, kad į vežimėliu judančius žmones profesinėje srityje būtų žiūrima kaip savaime suprantama dalyka; todėl lieka kliautis savo jėgomis. Žinoma, visiems vienodo pavyzdžio ir modelio nėra, o video siužeto tikslas - parodyti skirtingų profesijų, išsilavinimo ir fizinio pajėgumo žmonių galimybes užimtumo ir ne tik srityse. Video siužetas parengtas Lietuvos paraplegikų asociacijos, vykdant 2022 m. projektą, finansuotą Neįgaliųjų reikalų departamento prie SADM.

Nuoroda:

https://www.youtube.com/watch?v=m9WT3BtwMtg&t=14s&ab_channel=Lietuvosparaplegik%C5%B3asociacija

Taip pat parengtas video siužetas apie 2022 m. rugpjūtį Lietuvos paraplegikų asociacijos organizuotą kasmetinę pirmamečių stovyklą. Turinys: patyrus nugaros smegenų pažeidimą būtina persiorientuoti, įgauti naujų žinių ir įgūdžių: kaip apsitarnauti buityje ir viešosiose vietose, manevruoti neįgaliojo vežimėliu, persėsti į vežimėlį, asmens higienos ir kt. Šių įgūdžių formavimas ir lavinimas neįtrauktas į kitų institucijų paslaugas, todėl mokymai yra vienintelė galimybė išmokti ir lavinti šiuos įgūdžius judėjimo negalia turintiems asmenims, kai mokymai vykdomi instruktorių savitarpio pagalbos metodu. Tai viena iš Lietuvos paraplegikų asociacijos veiklų, kuri organizuojama Landšafto terapijos ir rekreacijos centre, Monciškėse.

Nuoroda:

https://www.youtube.com/watch?v=Gwem1eXFSyl&t=3s&ab_channel=Lietuvosparaplegik%C5%B3asociacija

Buvo suteikta metodinė pagalba 5 neįgaliesiems asmenims, judantiems vežimėlio pagalba, mokantys organizuoti ir valdyti komandinį darbą. Įgytos žinios ir patirtis bus panaudoti organizuojant stovyklas ir mokymus. Taip pat suteikta metodinė pagalba 20 neįgalių asmenų, iš Kauno, Vilniaus, Šiaulių, Panevėžio ir Klaipėdos apskričių. Įgytos bazinės žinios socialiniuose klausimuose, savipriežiūros srityje ir treniruočių metodikose suteiks savarankiškumo kasdieniniame gyvenime.

Vykdam ir įgyvendinus savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo mokymuose, seminaruose, stovyklose veiklos uždavinius LPA „Landšafto terapijos ir rekreacijos centre“ Monciškėse, Palanga, Ošupio takas 6a buvo suorganizuotos 2 stovyklos-mokymai 21 neįgaliam asmeniui, dalyvavo asmenys iš Kauno, Vilniaus, Šiaulių, Marijampolės, Panevėžio, Utenos, Tauragės ir Klaipėdos apskričių, judantys vežimėlio pagalba ir/arba kuriems nustatytas 0-40 procentų darbingumo lygis, arba didelis ar vidutinis specialiųjų poreikių lygis.

Stovyklų metų judėjimo negalia turintys asmenys pagal jų funkcines galimybes išmoko savarankiško apsitarnavimo įgūdžių (apsirengimo, asmens higienos ir kitų savipriežiūros įgūdžių), mobilumo įgūdžių (persikėlimo į/iš vežimėli (-io), taisyklingos sėdėsenos vežimėlyje, saugumo principų krintant iš vežimėlio ir įlipant atgal į jį), judėjimo vežimėliu principų (važiavimo įvairiais paviršiais bei įkalnėmis ir nuokalnėmis, vežimėlio valdymo įgūdžių). Praktiniais instruktorių pavyzdžiais ir mokomąja medžiaga dalyviai supažindinti su įvairiais savarankiško gyvenimo aspektais ir galimybėmis. Dalis dienos buvo skiriama praktiniams užsiėmimams tokiems kaip – fizinės veiklos būklės gerinimas. Kita dalis dienos – paskaitoms ir informacijos apsikeitimui. Teoriniuose užsiėmimuose nagrinėjamos temos: pragulų profilaktika ir gydymas; techninės pagalbos priemonės ir jos individualizuotas pritaikymas; vežimėlio pritaikymas; sutrikusių dubens organų funkcijų valdymo įgūdžių formavimas ir ugdymas.

Vykdam ir įgyvendinus aktyvaus poilsio renginių neįgaliesiems organizavimo veiklos uždavinius LPA „Landšafto terapijos ir rekreacijos centre“ Monciškėse, Palanga, Ošupio takas 6a buvo organizuotos 2 aktyvaus poilsio užsiėmimų stovyklos 20 neįgalių asmenų, dalyvavo asmenys iš Kauno, Vilniaus, Šiaulių, Telšių ir Tauragės apskričių, judantys vežimėlio pagalba ir/arba kuriems nustatytas 0-40 procentų darbingumo lygis, arba didelis ar vidutinis specialiųjų poreikių lygis.

Pritaikytoje neįgaliesiems judantiems vežimėliu aplinkoje - Landšafto terapijos ir rekreacijos centre, turint kvalifikuotą neįgaliųjų fizinio ugdymo specialistų, specialaus

rekreacijai ir sportui pritaikyto inventoriaus, šiuo sveikatinimo projektu išsprendėm problemas: fizine veikla skatinom raumenų tvirtėjimą, lavinom judesių koordinaciją ir pusiausvyrą, stiprinom širdies ir kraujagyslių, ir kvėpavimo sistemas, virškinimo darba, judėjimo – atramos aparato struktūrą ir funkcijas, sąnarių sandarą ir funkcijas.

Visus 2022 m. asmenims su negalia iš Kauno, Vilniaus, Šiaulių, Alytaus, Panevėžio ir Klaipėdos apskričių teiktos konsultacijos: pajamų skaičiavimo socialiniam būstui gauti tvarkos, būsto pritaikymo, automobilių įsigijimo ir pritaikymo teisinio reguliavimo, vairuotojo pažymėjimo paėmimo, veiksnus asmens rūpybos, veiksnų ribojimo, bankų sąskaitų atidarymo neįgaliesiems, šalpos išmokų, asmenų su negalia darbo santykių, techninių pagalbos priemonių įsigijimo, automobilių parkavimo prie daugiabučių, automobilių statymo kortelių, elektromobilių krovimo taškų įrengimo ir statinių prieinamumo neįgaliesiems, asmeninio asistento ir socialinių paslaugų gavimo teisės aktų taikymo klausimais.

LPA 2022 m. organizuotas internetinis renginys - diskusija: ar Statybos įstatymo 34 str. 1 d. užtikrina 6 str. 3 d. įgyvendinimą? Dalyvavo LPA atstovai iš Kauno, Panevėžio, Vilniaus, Tauragės, Klaipėdos apskričių, 9 asmenys su judėjimo negalia, o taip pat 22 atstovai iš kitų NVO, Aplinkos ministerijos, Neįgalųjų reikalų departamento, Valstybinės statybos inspekcijos ir statinių ekspertizės atliekančių įmonių atstovai. Analizuotos situacijos ir problemos, kai riboto judumo asmenims, o ypač judantiems neįgaliojo vežimėliu, statinių prieinamumas statybos procese privalo būti užtikrintas vadovaujantis STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“, o šis teisės aktas įgyvendina Statybos įstatymo 6 str. 3 dalį. Diskusijoje nagrinėtos dvi temos. Pirmoji: statinių, kurie turi būti pritaikomi neįgalųjų poreikiams, projektų ekspertizės atlikimo vienu metų patirtis. Antroji: STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ santykis su 2021 m. naujos redakcijos standartu ISO 21542:2021 „Pastatų statyba. Užstatytos aplinkos prieinamumas ir naudojamumas“. O taip pat Europos Komisijos užsakymu parengto ir 2021 m. patvirtinto pirmojo Europos standarto LST EN 17210:2021 „Apstatytosios aplinkos prieinamumas ir naudojimo patogumas. Funkciniai reikalavimai“ vieta ir galima reikšmė normatyvinių statybos techninių dokumentų sistemoje. Kadangi šis standartas turi ir Lietuvos standarto statusą, svarbus dokumentas 2021 m. birželio mėn. Europos standartizacijos komitetų CEN/CENELEC paskelbta techninė specifikacija „Accessibility and usability of the built environment - Technical performance criteria and specifications“.

LPA dalyvavo įvairiuose posėdžiuose Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Aplinkos ministerijos ir Susisiekimo ministerijos sudarytose darbo grupėse, Neįgalųjų reikalų taryboje. Darbo grupėms parengtos ir pateiktos veiksnų ribojimo teisės normų instituto analizės, siūlymai dėl naujo aprūpintojo instituto nuostatų; parengtas ir pateiktas sveikatos priežiūros įstaigų prieinamumo patikros klausimyno projektas; pateikti Viešojo transporto priemonių pritaikymo neįgaliesiems ir riboto judumo asmenims reikalavimų aprašo projekto struktūrai ir turiniui; suformuluoti siūlymai ir pagrindimas miestų infrastruktūros senų statinių prieinamumo ir su tuo susijusio automobilių statymo mieste klausimas; automobilių statymo vietų neįgaliesiems daugiabučių kiemuose, požeminėse saugyklose, kai reikėtų atskiro reguliavimo vietų skaičiaus. Teikti (3) siūlymai dėl Šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 5, 7, 8 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto; Kritikuota situacija, kai Lietuvos teisės aktuose nereguliuojamas žaidimų infrastruktūros prieinamumo negalia turintiems vaikams aspektas, išlieka dabartinė situacija, kai: (a) aikštelės įrengiantiems subjektas nėra jokios prievolės tam tikrą įrangos dalį skirti (įrengti) vaikams su negalia; (b) akredituotos kontrolės įstaigos analogišką vaikams su negalia skirtą įrangą vertina skirtingai, nes vienos iš šią įrangą žiūri išimtinai per standartų prizmę, o kitos – plačiau; ir (c) neužtikrinama negalia turinčių tėvų galimybė lydėti (patekti) prie/į vaiku

žaidimo aikšteles su savo vaikais; teikta pozicija dėl skiriamą ženklo „Neįgalusis“ naudojimo; reaguojant į Administracinių nusižengimų kodekso 417 straipsnio 2 dalies papildymo įstatymo projektu, argumentuota, kad rimta ir įsisenėjusi problema vien tik administracinės nuobaudos dydžiu nebus išspręsta, nes: nėra veikiančių kontrolės mechanizmų; neįgaliųjų automobilių stovėjimo vietose automobilis gali būti ilgam laikui paliktas jį pažymėjus laisvai įsigijamu lipduku, kurio naudojimo teisėtumas gali būti patikrintas tik sulaukus vairuojančio asmens; nesukurti veikiančių automobilių statymo kortelių registrai. Atstovauta 2 posėdžiuose Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos darbo grupėje dėl naujojo klausimyno rengimo, įgyvendinant negalios reformą.

Dalyvauta susitikimose su Vilniaus miesto ir Vilkaviškio rajono savivaldybės institucijomis ir įstaigomis. Aptartas Memorandumo įgyvendinimas dėl švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigų prieinamumo. Su Vilniaus mero pavaduotoju diskutuota dėl prioritetinių sričių išgryninimo ir konkrečių pokyčių Vilniaus mieste, užtikrinant nuoseklų prieinamumo visiems didinimą bei galimybės pretenduoti į Access City vardą ateityje, tuo pačiu, kaip Access City Award komisijos dalyviai, pateikėme argumentus dėl prasto Vilniaus miesto pasirodymo paskutiniame konkurse. Pateikti 6 siūlymai: Kauno miesto savivaldybės administracijai Neįgaliųjų teisių konvencijos pagrindu išsiųstas siūlymas Vilniaus g. rekonstrukcijos metu užtikrinti prieinamumą visiems ar sudaryti prielaidas, kur tik įmanoma: pakeliant grindinio aukštį ar įrengiant įvažą, ar kombinuojant šiuos būdus; 60-čiai savivaldybių išsiųstas raštas dėl Alternatyviųjų degalų įstatymo 29 straipsnio įgyvendinimo ir pateikta teisinio reguliavimo analizė; kreiptasi į Sveikatos apsaugos ministeriją su prašymu savivaldybių gydytojus informuoti apie Civilinio kodekso 6.744 str. nuostatų taikymą; Elektrėnų savivaldybei išsiųsta analizė dėl būsto pritaikymo neįgaliesiems teisės aktų taikymo Neįgaliųjų teisių konvencijos kontekste; Vilniaus miesto savivaldybės administracijos projektavimo poskyrio atstovams pateikti siūlymai dėl tinkamo STR „Statinių prieinamumas“ ir ISO 21542:2011 „Pastatų statyba. Užstatytos aplinkos prieinamumas ir naudojamumas“ taikymo; Palangos savivaldybei išsiųsta analizė dėl 2021 m. patvirtinto turizmo prieinamumo standarto ISO 21902:2021 „Tourism and related services - Accessible tourism for all - Requirements and recommendations“, kuriame nustatomi reikalavimai ir pateikiamos gairės visiems prieinamo turizmo įgyvendinimo.

III dalis. PLANUOJAMI ATLIKTI DARBAI

LPA planuojami atlikti darbai susiję su veiklų tęstinumu, be kita ko: žmonių su negalia teisių ir lygių galimybių gynimas, judėjimo negalia turintiems žmonėms įtraukaus gyvenimo visose srityse prielaidų sudarymas; todėl numatoma, kad bus teikiamos konsultacijos asmenims su negalia teisinio reguliavimo ir teisinių procedūrų klausimais, atstovaujama jiems institucijose ir įstaigose, teikiami siūlymai dėl reguliavimo keitimo; judėjimo negalia turintys asmenys įtraukiami į neįgaliųjų teisių konvencijos tinklą, supažindinus su būsto ir viešosios aplinkos prieinamumo užtikrinimo, diskriminacijos formomis; plėtojamas tarptautinis bendradarbiavimas; vykdomos priemonės, įskaitant savitarpio paramą, kad vežimėliu judantys asmenys galėtų įgyti ir išlaikyti didžiausią įmanomą savarankiškumą, fizinius ir socialinius gebėjimus.

Lietuvos paraplegikų asociacijos prezidentas
Juozas Bernatavičius

